

# Gospodar in gospodinja

LETO 1938

9 MARCA

STEV. 10

## Še nekaj zajedalcev na sadnem drevju

Štiri najhujše zajedalce našega sadnega drevja — kodro na breskvah, škrlup, gnjilobo in zavijača — in pa načine obrambe pred njimi smo obdelali že v letošnjih številkah »Gospodarja in gospodinje«. Je pa še lepo število sovražnikov sadnega drevja, ki ga zajedajo na vseh njegovih delih in členih, če že ne tako hudo kakor prej omenjeni, pa vendar ne brez škode, ki je včasih tudi zelo občutna.

Večina sadnih zajedalcev, bodisi živalskega ali glivičastega rodu se pa prebudi k novemu življenju z drugimi živimi stvarmi v naravi; zato je vprav zdaj čas, da se jih spomnimo in sadjarje opozorimo na nje in nasvetujemo, kako se jih je mogoče uspešno ubraniti.

Prvi, ki se bo pojavil na jablanah takoj, ko se bo cvetno brstje odprlo in se bo jelo kazati cvetno popje, je cvetožer. Takrat opazimo, da se mnogo cvetov ne odpre in da cvetni lističi porjavé, preden se cvet sploh odpre. V tako skaženem cvetu najdemo drobne »črvička«, ki je oglodal bistvene dele cveta — prašnike in pestice — in uničil cvet. To je ličinka majhnega hroščka-ričkarja, ki ga je pa težje opaziti, ker je zelo majhen in se težko loči od lubja. Ta hrošček preživi zimo v kakem skrališču v razpokanem lubju, pod mahom na deblu. Na pomlad, ko se začne narava prebujati iz zimskega spanja, se tudi on predrami in pride na dan. Ko se začno jabolane pripravljati k cvetju, je tudi samica pripravljena za svoje pogubno delo. Ob večernih urah obletata jabolane in leže posamezna jajčeca na cvetno popje, ki bi se imelo v par tednih odpreti. Ena sama samica navrti in zaleže okoli 50 cvetov. Iz jajčec se zleže v 8 dneh ličinka, ki izjeda notranje dele cveta, kakor je bilo že omenjeno in o čemer se vsakdo lahko prepriča, ako tak nakažen cvet odpre in pregleda. Kmalu je ličinka dorasla in se kar v cvetu zabubi. Čez par tednov prodere iz bube hrošček-ričkar. Ker je za tisto leto opravil, si že na koncu poletja poišče zavetje za zimo

in ondi preždi celo jesen in zimo ter se šele na pomlad zopet prikaže na dan, da se iznova začne krogotek njegovega življenja.

Cvetožer je tako pogosten in v velikem številu se pojavljajoč zajedalec, da uniči včasih skoraj vse cvetje in spravi ubogega sadjarja ob ves jabolčni pridelek. Boj z njim ni lahek, vendar pa kolikortoliko uspešen, ako se ravnamo po tehle navodilih:

1. Snažimo temeljito, zlasti starejše jabolane, da bodo imele kolikor mogoče gladko lubje. Osnazene pa obrizgajmo z 8 do 10% arborinom ali kakim drugim zimskim škropivcem. Če to ni mogoče, pa obdelajmo z omenjenim škropivcem temeljito in prav v živo vsa debla in debelejšje veje čim bolj na visoko.

2. Mnogo kroščkov lahko polovimo, ako jih zgodaj spomladi, ko se naredi toplejše vreme in zlezajo iz skrališč, otresamo z drevja in jih prestrezamo v nastavljene plahute. To delo se najbolj obnese zarana zjutraj, ko so hroščki še premrti od hladne noči. Najlaže jih spravimo z drevja, ako udarimo s težkim batom po deblu ali po veji, da se drevo nagloma strese. Vsi ti ukrepi bodo pa le tedaj kaj zalegli, ako se jih bodo oprijeli veji sadjarji. Ker je sovražnik zelo gibljiv (ker leta), malo zaleže, ako se ga loti samo kak posameznik, večina se pa ne zmeni zanj.

Ako je med cvetenjem jaboln lepo, sončno vreme, se nam cvetožera ni treba bati, ker se cvetje tako hitro razvija, da ga ličinka ne more dovolj hitro uničiti. Tem hujše pa gospodarji, ako med cvetjem dalj časa dežuje.

Hudi sovražniki jaboln in hrušk so tudi razne gosenice — ličinke nekih metuljkov. Posebno nevarne so gosenice malega zimskega pedica, prstničarja, gobavca, glogovega belina in zlatnice. Gosenice prvih treh se zležejo šele spomladi iz jajčec, ki so bila zaležena prejšnjo jesen in so prezimila na drevju. Gosenice glogovega belina in zlatnice so zležene pa že jeseni

prejšnjega leta. Čez zimo preživijo v skupnih zapredkih na koncih vej. Ako jih pustimo, da se razlezejo po drevju, ko ozeleni, ga ogolijo lahko prav do golega. Poiskati, porezati in sežgati treba torej mešičke takoj sedaj, dokler so gosenice še v skupnih zapredkih in otrple. Z vsakim takim zapredkom uničimo na desetino, celo stotine gosenic. Gosenice od pedica, prstaničarja in gobavca, ki se bodo zglele šele aprila meseca, ko bo začelo drevje zeleneti, moremo zadeti in uničiti samo s primernim strupenim škropivom. Ker pa v tisti dobi (takoj po cvetju in vsaj še 2–3 tedne pozneje) že itak škropimo zoper zavijača, velja to škropljenje tudi obenem za gosenice omenjenih treh metuljev.

Hudo preglavico prizadevajo sadjarjem neizogibne listne ušice, ki se posebno rade »pasejo« po mladih jablanah, pa tudi po vseh drugih sadnih plemenih. Njih širjenje izdatno omejimo ali celo popolnoma preprečimo, ako sadno drevje takoj sedaj, preden se začne popje napenjati, in preden se ušice zležejo iz jajec, ki so posuta

po mladikah, temeljito poškrbimo z 8 do 10% arborinom ali 20% žvepleno apneno brozgo. Na pomlad pa nad nje s 3% tobačnim izvlečkom takoj, ko se prve »mamice« pojavijo na kaki mladiki. Tudi lepljivi pasovi, s katerimi opašemo debela, so dobro sredstvo, da zadržimo ušice od drevja. Ako namreč zabranimo pristop mravljam, navadno tudi listne ušice nimajo obetanka na drevju.

Znani, pa vendar še ne dovolj zatirani sadni zajedalci so razni kaparji. Tudi za te je rana pomlad najugodnejša doba za zatiranje. V živo jih zadenemo z drugo škodljivo golaznijo vred, ako drevje obdelamo s kakim zimskim škropivom (arborin, žvepleno apnena brozga).

Krvava ušica je bila še nedavno zelo razširjena. Dandanes je pa že bolj redka. Zlasti po dobro negovanih sadovnjakih je ne bomo trpeli. Kjerkoli se pojavijo prvi sledovi, jo je treba brez odlašanja zatreti s kakim mazilom (3% tobačni izvleček, z 2% mazavim milom, kvasijev odcedek, močan lug, vinski cvet). H.

## Živinsko-planšarski tečaj

Okolico Tržiča tvorijo na severu in vzhodu mogočni skladi Karavank in gorski podaljški savinjskih in karnijskih planin, ki so deloma poraščeni z gozdovi, deloma pa pokriti z gorskimi pašniki in obširnimi senožeti. Precej večjih kmetij leži že čisto v planinskem svetu. Dalo bi se zato rečiti v tem okolišu pravo krepko planinsko živino, katero vedno potrebujejo živinorejci v ravninah za osveženje in okrepljenje evoje živine. Ta svet bi bil lahko drug naš Bohinj. Toda žal je vse gospodarstvo tukajšnjih kmetov bilo dosedaj obrnjeno edino le v izkoriščanje gozdov. Živinoreja je vsaj v času po vojni postala nekako postranska zadeva. Zanimivo je, da niti čiste pasme ni v tem okolišu, ampak je bohinjska in pincgavska živina v največ primerih skvarjena po neki beli mešanici. O smotreni reji plemenjakov, zlasti dobrih krav, ni govora. To je za kraj velika gospodarska zguba. Zato moramo z veseljem pozdraviti prizadevanja, da bi se tudi v tržiškem kotu začela gojiti smotrena reja plemenske planinske živine. V ta namen se je vršil v dneh 14., 20., 24. in 27. februarja živinorejsko-planšarski tečaj za živinorejce tržiške okolice in naši meščanski šoli. Priredil ga je pod vodstvom okrajnega

kmečkega referenta gosp. Werniga planinski kmečki odbor za kranjski okraj. Predavali so banovinski strokovnjaki o planšarstvu gg. Pirc, Pokorn, Rataj, nadalje g. Wernig in g. živinozdravnik Bedenk, pa naša znana z drugarja Zupan iz Nakla in Ovsenek iz Predoselj. Vseh predavanj je bilo osem, z obširno razpravo. Živinorejci so svedeli glavno o zgodovini gospodarskih srenj, pomen planinskega pašništva in postave, ki ga urejajo ter več praktičnih stvari za umno živinorejo.

Sklenilo se je, da se čim prej ustanovi zadržna organizacija, ki bi po načrtu z mlečno kontrolo in rodovnikom začela pospeševati rejo čiste pasemske in dobro odgojene plemenske živine. To bo pomenilo lep dohodek za tukajšnje planinske kmetije, ker kmetje ne bodo navezani edinole na dohodke iz lesa, ki, kakor kaže skušnja v dobi zadnje gospodarske krize, lahko popolnoma odpovedo, ampak bodo dobivali tudi gotove in boljše dohodke iz reje plemenske živine, za katero je vedno dovolj kupcev.

---

**Naročajte »Domoljuba«!**

# V KRALJESTVU GOSPODINJE

## Družina in gospodinjstvo

»Ze prav,« reče marsikatera gospodinja-mati, »lahko je sosedu govoriti o redu, čistoči in vzornem gospodinjstvu, ko pa nima otrok! A pri nas — ko jih je šest, kako bi mogel biti vzoren red!« Resnično, otroci zelo motijo »vzorno gospodinjstvo«, mučno je materi z otroki, pa še če nima nikogar, ki bi ji mogel paziti na otroke. Vendar ni pravilno mnenje, da so otroci krivi vsega nereda, da zaradi otrok ne more biti gospodinjstvo urejeno. Zdrava ženska — gospodinja in mati mora prav iz otrok zajemati etvariteljske moči za urejenost doma. Otroci ji morajo biti vir, izhodišče za nove misli, nove ukrepe, nova pota v gospodinjstvu in življenju doma in domačnosti. Zena mora biti trdno prepričana o tem, da more biti njen dom navzlic obilni družini vendarle urejen. Seveda je treba imeti nekaj prirojenega nagnjenja za vzgojo, vzgojne poti, vzgojna načela. Predvsem veljaj: Vzgoji svojega otroka tako, da bo samostojen, da bo zmeraj pripravljen z veseljem pomagati pri gospodinjstvu (čeprav so otroci zgolj fantje), da bo varoval manjše bratce, sestre. Velikega pomena je za mladega človeka in za njegovo poznejše življenje z ljudmi med svetom, če je že doma navajen sodelovati pri gospodinjstvu, pomagati materi, skrbeti za te in one malenkosti. Slavni pedagog-vzgojeslovec Pestalozzi je že poznal, kako važno je to, če se otrok že zgodaj znebi varuštva, to se pravi, nekoga, ki mora namesto njega misliti, mu streči, mu vse »pred nos znositi«. Otroku naj bo čimprej samostojen član družine, kakor bo pozneje samostojen član človeške družbe. Pa otrok je že po naravi tak, da rad dela in pomaga; še več, otroci so najbolj in večkrat tudi samo takrat mirni, pridni, če delajo, se zatopijo v kako opravilo. Zatorej, matere, nikar zavračati otroka, če hoče kaj napraviti, prinesiti. Ne reci: »Pusti, boš razbil, polil, stresel!« Marveč blagohotno sprejmi njegovo pomoč in mu daj navodila, kako to in ono še bolje in pripravneje naredi. Zakaj z nekaj krožniki, skledicami, vrvicami, metlami, lopatami, žebliji, kladivi, deskami itd., katere moramo kupiti otrokom za isti denar ko tako nepotrebne igrače, zaposlimo otroke za ure in ure in jim damo obenem priliko, da si po svoje razvijejo

duha v tisto smer, v kateri bodo tudi po zneje v življenju delovali. Seveda je treba za to, da pripravimo otroka na to pot dela in udejstvovanja resne volje matere, ki je ne sme oplašiti kak razbit krožnik, raztrgan predpasnik, marveč mora potrpeti in otroku z dobro besedo pomagati. Kaj pa je vsa vzgoja? Vzgoja ni drugega ko opora otroku dotlej, dokler ni zmožen samovzgoje. Dober vzgojitelj stremi za tem, da je otroku čimprej nepotreben. Vzgojitelj naj pazi na to, da se otrok glede telesnih in duševnih moči čimprej postavi na lastne noge. Napak je torej, kar se tolikrat dogaja, da hočejo biti matere otroku čim najdalj neobhodno potrebne, da otrok brez matere zares — niti kihni ne zna. Premagaj se, mati, zataji sebe, pusti otroka, da raste izpod tebe svobodno pod milo nebo in pazi nanj tako, da ne čuti tega. Na ta način bodo otroci vse boljši, bolj značajni, bolj samostojni, bolj vredni člani človeške družbe. Pri nas pravijo o človeku, ki gre prvič v svet: »Tak je, kot bi telička spustil iz hleva. Zakaj? Ker je bil kot otrok zmeraj poleg matere, zmeraj vaju ravnavati se le po njenih besedah, zmeraj oskrbovan, raznežen, pestovan. Gorje mu potem med svetom, ko je: ali plah ko zajček — ali rogovilež in divjak — le samostojen človek ne.

In kako je z drugimi člani družine v zvezi z vprašanjem o gospodinjstvu? Mož, oče se dandanašnji še zmeraj nekam čudno vede v tem oziru. Le eno povejmo: V Ameriki — seveda daleč tam v Ameriki! — prihajajo moški (možje) gotovo prav tako utrjeni z dela domov ko pri nas v Evropi. Pa ondi možje ne sedejo kar tako za mizo in čakajo, kdaj in kako jim bo žena postregla in stregla. Marveč so že po naravi taki, da pomagajo ženi v gospodinjstvu, da ji na primer nacepijo drv, nanosijo premoga, vode. Celó tako nemoderni so tisti možje, da zjutraj skuhaajo zajtrk — in spravijo otroke v šolo. Pa bodi temu tako ali tako: res je, da morajo vsi člani družine sodelovati pri gospodinjstvu, če hočemo, da bo gospodinjstvo zgledno, urejeno in razmeram tega časa prikladno. Če je zapisano, da so v prejšnjih dobah živeli po navodilu: Boj vseh zoper vse — pa veljaj za bodoče čase: Pomoč vseh vsem. In odkod naj človek zajema moči, nagnjenja, veselje za sodelovanje pri skupnem človeškem gospodarstvu, če ne iz doma, iz lastne družine!

H—r.

## Kako gospodinjimo

V zadnjem članku nismo našli še vseh napak, ki jih zagreše nekatere gospodinje pri pospravljanju stanovanja. Prav veliko jih je, ki imajo navado, da postopajo pri pospravljanju takole: najprej se lotijo enega prostora in ko ga čisto skončajo, gredo z vsemi cunjami in drugimi snažilnimi potrebščinami v drug prostor ter tam začno znova. Ta postopek pa je čisto napačen. Kako bi bilo, če bi delali na ta način v tovarnah in bi vsi delavci delali le na enem avtomobilu in bi se šele, ko bi bil ta izgotovljen, lotili drugega. S tem načinom dela bi v tovarnah bore malo napravili. Podobno je tudi v gospodinjstvu. Pravilno delamo le, če opravimo eno in isto delo v vseh prostorih, potem se šele lotimo drugega, ki ga tudi opravimo v vseh sobah oziroma prostorih. N. pr. po vseh sobah oenažimo najprej svetilke, nato se lotimo oken, enega za drugim, ne glede na to, ali so v tem ali onem prostoru; to pa zaradi tega, ker imamo že vse potrebno za delo v rokah (prave cunje in vodo). Nato nadaljujemo s snaženjem vsega pohištva in tako dalje. Ta način dela si moramo dobro zapomniti, ker ga bomo s pridom uporabili ob priliki temeljitega pomladanskega čiščenja. Delo opravimo bolje in prej, ako se držimo opisanega načrta, pa tudi vse stanovanje ni narobe, kot navadno, ako pospravljamo vsak prostor zase. Tudi ameriški gospodinjski strokovnjaki delajo vedno po tem načrtu.

Zdaj pa še nekaj. Snažilec stanovanja v Ameriki pripoveduje med drugimi svojimi izkušnjami, da tekem vsega svojega delovanja ni poznal nobene gospodinje, ki bi bila imela na razpolago vse potrebne pripomočke za pospravljanje in čiščenje stanovanja. Ravno zaradi slabih pripomočkov izgube ženske pri tem delu mnogo časa. Mojestri pa so natančno tudi za orodje, ker morajo delati hitro in temeljito obenem. Za dobro delo v gospodinjstvu je potrebna cela vrsta krtač, več veder ali škafov (eden za milnico, drugi za čisto vodo), razne čistilne snovi, pa tudi nekatere še neznane, na prvi pogled čudne mešanice, n. pr. zmes kisa in petroleja za mastne madeže na pleskanih kuhinjskih stenah. Z zmesjo špirta in paradižnikovega soka odstranimo trdovratne bele obroke na politiranem pohištvu, ki jih sicer jako težko odstranimo. Zelo dober pripomoček v gospodinjstvu so tudi rabljene britvice. Z njimi zdrgnemo madeže od olinatih barv s šip, pa tudi madeže v kopalnih kadeh.

Zelo važne za čiščenje so tudi cunje, ki jih je treba za uspešno delo precej. Vendar v ta namen ni dobro vsako staro perilo, kakor mislijo nekatere gospodinje. Najslabše so stare srajce, posebno take, ki so bile poškrbljene. Dobri pa so ostanki bombažastega pletenega perila, ki dajo zelo mehke in uporabne cunje. Z najboljšo cunjjo pa pri čiščenju malo opravimo, ako ni čista. Zato je treba cunje prati po vsaki uporabi in jih ehaniti čiste za prihodnje snaženje. V večjem gospodinjstvu mora biti cunj precej in sicer jih ločimo, kakor so pač uporabne za posamezna gospodinjstva opravila. Hranimo lepo oprane med drugimi potrebščinami za snaženje, da so vedno pri rokah, kadar jih potrebujemo. H. S.

## Čas valjenja, rejska središča

Kdaj naj se pa izvale vaše jarčice, od katerih želite dobiti mnogo jajc, posebno v zimskem času, ko so jajca draga? — Če hočete to doseči, si morate preskrbeti ne le prvovrstnih jajc, t. j. jajc od najboljših kur-nosnic, ampak se morate tudi pobrigati, da se jajca izvale o pravem času. Ta čas je pa preluba zelena pomlad, in sicer od začetka marca pa tja do srede maja. Pred marcem ne svetujem valiti za nesne kokoši iz več tehtnih vzrokov. Ne le, da so precejšnje sitnosti s pernatimi neboglenci v mrzli pomladi in pogine marsikak mladič, ampak prezgodaj izvaljeni piščanci tudi dozorijo že v avgustu in prično nesti že ob času, ki so bile izvaljene po dosedanji brezglavi metodi Bogve kdaj. Pa tudi prepozno izvaljene jarčice za naš namen niso veliko vredne. V vročih poletnih mesecih je mnogo mrčesa, ki napada in ugonablja mlade piščance. Tudi piča se v vročini hitro razkaja in povzroča pri piških razne bolezni, posebno pa drisko, ki je smrtonovarna. To povzroča zlasti sladko mleko, ki se je začelo kisati, dočim je popolnoma kisel izvrstna piča. Zato bodi naše geslo glede valjenja: Ob nobenem drugem času ne pustim valiti jarčic za proizvajanje bodočih jajc, kakor od marca do maja!

Valiti boste dali odbrana jajca domači ali od sosedu izposojeni kokliji, če je katera na razpolago. Če pa ni nobene, potem poizkusite kako pripravno žival prisiliti k sedenju; ta poizkus se vleče včasih 6 do 8 dni. Še bolje se vam obnese za valjenje pura, ki jo naravnost hvalijo kot živ valilni stroj.

Puro lahko prisilite k valjenju vsak čas, samo takrat ne, ko se ravno sama od sebe pripravlja za valjenje in v ta namen znese vsak dan po eno jajce toliko časa, da je jajce za eno gnezdo; v tem času jo torej pustite lepo pri miru! Sicer vam je pa vedno na razpolago.

Ce paimate pri roki naravnih kokelj ali se vam zdi pusta reč jih vaditi za to službo, predvsem pa, če potrebujete večje število jajc za izvalitev, vam preostaja kot najboljša rešitev vprašanja — valilni stroj. Ta vam izvali 100, 300, 600, pa tudi 1000 in po več tisoč jajc naenkrat. Vali z isto gotovostjo kokošja kakor tudi račja, gosja, pegatkina, fazanova ali pavova jajca. Uspehi strojnega valjenja so včasih nekoliko slabši, včasih pa tudi boljši od uspehov naravnega valjenja. Da valjenje s strojem ne more biti kaj gospodarsko slabega, lahko sklepate iz tega, ker je takih strojev najrazličnejših sestavov — na toplo vodo ali na gorak zrak, s petrolejem ali elektriko ali premogom kot gorivom, z ventilatorji in brez njih, ploščatih ali omaraštih itd. — v sosednjih državah naše kraljevine in drugod po svetu že brez števila v delu. Tudi v naši državi jih imajo že marsikje, n. pr. »Niko« v Št. Vidu nad Ljubljano, potem Misijonišče Groblje pri Domžalah in drugje. Pred kratkim sem bral, da imajo dva taka aparata celo naši bengalski misijonarji (g. V. Vizjak), in sicer visoko gori v himalajskem gorovju (2000 m nad morjem) in se jim je izvalilo 92% jajc. V sosednji Avstriji je bilo že pred nekaj leti organiziranih v Zvezi avstr. valilcev (Zav) toliko članov, da so s svojimi stroji lahko izvalili naenkrat po 520.000 piščancev. Mislim, da ne bomo napravili nobene narodno-gospodarske napake, četudi pri nas vpeljemo v večji množini valilnike (»inkubatorje« pravijo Šribi). Le na ta način se rešimo odvisnosti od domačih in tujih kokelj, ki so nam doslej dajale mlade jarčice spomladi ob pravem času ali pa ne — in si zagotovimo potrebno število mladih putk, ki naj vsako leto stopijo na mesto tiste ostarele tretjine naše kurje družine, ki jo kažejo celodoljni obročki od daleč po svoji vidni barvi (beli, modri ali rdeči) kot take, ki morajo nujno v pokoj, bodisi v kuhinjo ali pa na trg.

Slovenski gospodar in gospodinja! Podal sem vama v par čankih nekaj temeljnih načel, po katerih si lahko izboljšata svojo kokošjorejo in jo napravita rentabilno, dobičkonosno. Povzel sem ta načela poleg lastnih izkušenj zlasti iz knjige ban. inž.

Wenkota »Kmetijsko kokošarstvo«. S tem bi rad poudaril dvoje: 1. da smatram pouk v kokošarstvu za neobhoden predpogoj, če hočete imeti kdaj lepe dohodke od svoje perutnine; 2. pa, da je imenovana knjiga prav izvrsten pripomoček v ta namen. Poslužite se gal

ovir

## Kdor se smeje, dolgo živi

Ljudje smo različni: težke, zamisljene, žalostne narave, pa spet lahke, lahkomišelnice, vesele sorte. Nihče ni sam sebe ustvaril in ne more nič za to, da je tak ali tak. Res pa je, da preveč nergamo, preveč skrbimo, se preveč razburjamo, prečrno gledamo v svet. Smeh je zdravilo za telo in duha. Kdor se smeje po kaki jedi, bo bolje prebavil malico; kdor se mrk in slabe volje usede za mizo, temu jed ne bo teknila. Poiščimo v vsaki stvari najlepšo in najboljšo plat; glejmo stvari z vesele strani, smejmo se ljubkim opazkam otrok, bodimo veseli v njih družbi, na izletih in sprehodih ne nergajmo, čeprav ni vse v redu. Veselim se sonca, lepih potov, lepih knjig. Bodimo včasih tudi otroci, smejmo se »za prazen nič« — ne bo nam »krona padla z glave«. Veliki ljudje smo prečestokrat tako smešni v svoji jezavi veličini, ki ni v resnici prav nič velika, marveč hudo malenkostna. Prepustimo nekaj skrbí tudi ljubemu Bogu; vsega ne zmoremo sami. pri najboljši volji ne. In čeprav nas teži to in ono — pustimo vsaj majhen časček težki križi z ramen, bodimo vsaj malo lahkomišelnji in se smejmo tudi skozi solze. Jezav nergač, vedno mračen in zamišljen človek ni nikjer priljubljen. In zlasti za ženske velja to. Rečeži so otroci takih mater, ki ne poznajo smeha. Smeh nam pomaga premagati obilo težav in zaprek, koristi pa tudi telesnemu zdravju. Zatorej: če hočeš kaj dalj časa živeti — smej se — čim več, tem bolje. Tudi bolan človek bo prej ozdravel, če ne misli zgolj na bolezen in se zasmeje, če pride takla prilika. Saj je žalostnih in hudih dni dovolj v življenju. Smejmo se vsaj v takih, ki so brez nezgod in bridkosti. In naučimo tudi otroke te umetnosti, privzgojimo jim čim več smeha.

H.

Za trde bule skuhaj na neosoljenem mleku neoprano proseno kašo, zavij v krpo in devaj gorko na bulo. Ko se ohladi, deni drugo kašo in vrzi prejšnjo v ogenj. Tako delaj, dokler kaša ne preje bule. Potem iztisakaj s platnom, ne s prsti, in izperi z mlačnim gomilčnim čajem. Obveži s čisto bato.

## KUHINJA

**Močnati žličniki.** 7 dkg surovega ali kuhanega masla mešam s štirimi rumenjaki. Ko je to dobro zmešano, dodam iz beljaka eneg in 3 decilitra moke ter primerno soli. Narahlo zmešam in zakuhavam z žlico v vreli juhi. Pri vsakem zajemu vtaknem žlico v vrelo juho. Žličnik mora pri vrenju juhe narasti. Ako ostane žličnik plošnat, pridenem testu še malo moke. Ako pa je ta pretrd, še malo mleka. Ko so žličniki narastli in priplavajo na površje, jih pustim še par minut vreti, nakar jih stresem v skledo in dam na mizo.

**Močnat grah zakuhan.** Testo napravim kot za žličnike. Namesto, da bi jih zakuhala z žlico, jih pretlačim skozi preluknjano posodo. Ko prevro, jih pobrem iz juhe in še druge pretlačim in prevrem. Nazadnje še vse skupaj kuham nekaj minut.

**Močnat grah ocvrt.** Testo za žličnike, mi služi tudi za ocvrt grah. Namesto, da bi testo pretlačila na vrelo juho, ga pretlačim na razbeljeno mast in lepo rumeno ocvrt. Na ocvrt grah nalijem čiste, vrele juhe in dam na mizo.

**Gobova omaka.** Suhe gobe prevrem in še dobro operem v vroči in še v mrzli vodi. Potem jih prav na drobno sesekljam in vržem v bledo-rumeno prežganje. Prežganje sem napravila z žlice masti. Dodala sem drobno sesekljane čebule, zelenega peteršilja in prav malo strtega česna. Vse skupaj dobro zmešam, zalijem z juho, malo popopram in pustim nekaj časa vreti. Nazadnje dodam še žlico kisle smetane in po okusu kisa.

**Polivka iz gobic v kislu.** Gobice pobrem iz kisa, jih zrežem na tanke rezine, denem na prežganje kot zgoraj, zalijem z juho in dodam kislo smetano.

**Nadevan krompir.** Srednjedebl krompir operem in skuham v slani vodi. Kuhanega odcedim, olupim in mu izdolbem sredino. Odprtino napolnim s sledečim nadevom: Na razbeljeno mast denem drobno sesekljane čebule, zelenega peteršilja in pa sesekljano kuhano ali pečeno meso. Ko je meso oprazeno, ga potegnem na stran, da se ohladi. V ohlajeno meso vlijem eno celo jajce in pridenem žlico kisle smetane in malo popopram. Tako pripravljen krompir vložim v kozico, namažano z mastjo in denem v pečico, da se speče. Med pečenjem poskropim krompir z raztopljenim surovim maslom in s kisel smetano. Krompir dam kot boljše prikuho ali kot samostojno jed na mizo.

**Svinjske zarebrnice pečene.** Svinjske zarebrnice operem in zdrgnem z mešanico: soli, sesekljane kiseljane in strtega česna. Na štedilniku spečem zarebrnice na obeh straneh lepo rumeno.

**Svinjske zarebrnice z limoninim sokom.** Zarebrnice operem, nasolim in malo popopram. Pražim jih na razbeljeni masti s prdatkom sesekljane čebule in zelenega peteršilja. Ko je meso zarumeni, prilijem par žlic juhe in dodam nekoliko limoninega soka. Ko sok zavre, dam jed na mizo z opečenim krompirjem ali s testeninami ali praženim rižem.

## DOMAČA LEKARNA

**Bradavice** se naredijo rade po obrazu, rokah in vratu. Pri odpravljanju teh ne ljubih prikazni moramo biti previdni, posebno, če je bradavica blizu oči ali žile, ali pod palcem na nogi! Marsikdo se je že zastupil z jedko snovjo. Kdor je neroden, naj gre raje k veščaku. Najbolj nedolžno sredstvo je divji kostanj. Dekle, ki si ni moglo odpraviti bradavic raz rok, je pralo volneno blago v kostanjevi izkuhi in bradavice so kar izginile. Ven strleča bradavica se posuši, če jo prevežeš z rdečo svilo. Trde bradavice na prstih se izkopljejo lahko z iglo, samo da se dobi korenina, sicer zraste nova bradavica. Če kane pri rezanju bradavice kaj krvi na kožo, se naredijo na tem mestu rade bradavice. Pravijo, da je treba vreči odrezano bradavico na prag: prvi, ki bo stopil na prag, bo dobil bradavice, tebi se ne bo povrnila. Ta je sicer prazna, dokazuje pa, da so ljudje že davno verovali, da se lahko nalezejo bradavice. Ostre snovi v krvi so krive, da ima ali dobi marsikdo bradavice, posebno mladi ljudje. Pa take bradavice izginejo včasih kar same od sebe. Majhne izje že namazek navadnega mila. Mehke namaži večkrat z mlečnikovim mlekom, s sokom, ki ga iztisneš zelenemu listu zelja, ali z krvomočnim sokom, ali naveži nanje košček limone, kar omeči tudi trde. Zmehča trde bradavice čebulin ali česnov sok. V drogeriji dobiš jedke snovi za izganjanje bradavic. Pri tem mazanju pokrij kožo okoli bradavice (posebno na obrazu) z debelim papirjem in nanašaj ujedalo varno z majhnim čopičem. Ko se je posušilo, snemi papir. Za vsakim rezanjem ali kopanjem bradavic, naveži na dotično mesto kos limone.

**Srce se umiri,** če namočiš čez noč dve pesti črešenj in piješ vodo in použiješ črešenje. Dobro je tudi, da piješ melisin čaj in da devaš na erce melisine obkladke v poletju od zelene melise, pozimi pokropi posušeno s kisom (za obkladke). Melisin čaj in obkladki pomagajo tudi za naduho in zažlemana prsa.

# GOSPODARSKE VESTI

## DENAR

|                                    |          |
|------------------------------------|----------|
| 100 nemških mark velja . . . . .   | 1735 din |
| 100 nemških čekov . . . . .        | 1428 din |
| 100 avstrijskih šilingov . . . . . | 836 din  |
| 100 švicarskih frankov . . . . .   | 996 din  |
| 100 italijanskih lir . . . . .     | 224 din  |
| 100 čeških kron . . . . .          | 150 din  |
| 100 francoskih frankov . . . . .   | 139 din  |
| 1 angleški pfund . . . . .         | 215 din  |
| 1 ameriški dolar . . . . .         | 42 din   |

## LJUBLJANSKI TRG

Ljubljana 1. marca 1938.

Kmečki pridelki na drobno: pšenica 2.50, rž 2.20—2.40, ječmen 1.85—2.20, oves 1.80—2, proso 1.85—2.30, koruza 1.45—1.50, ajda 2.20—2.30, fižol ribničan 2.20, fižol prepeličar 2.60, leča 5.50—9 din kilogram.

Krma: sladko seno 45—60, polsladko seno 40—50, kisló seno 40, slama 35—45 din za 100 kilogramov.

Zelenjava: solata ajserica 14—16, endivija 6—8, radič domač 18—20, inozemski radič 16—18, cvetača 7—8, koleraba 2, špinaca 8—10, grah v stročju (inozemski) 16—20, luščen grah 10, konoplja 8—10, laneno seme 6—8, čebula 4—5, por 3, česenj 8—12, krompir 1.25, repa 1, zelje pozno 5, kisló zelje 4, ohrovt 4 karfiola 7—8, kislá repa 2.50—3, korenje 6, peteršilj 10—16, zelenjava za juho 5, rdeča pesa 3 din za kilogram; motovilec, merica 1.50—2 din.

Sadje: jabolka I. vrste 7, II. vrste 4, III. vrste 2.50—3, suhe češplje 8—14, suhe hruške 6—8, orehi 8, luščeni orehi 20—22 din za kilogram.

Pijače: vino belo 12—14, rdeče 12, črno 10—12, črno staro 10 din liter, malinovec 20—25 din kg, rum 30—35 din steklenica, žganje 25—30 din liter.

Mlevski izdelki: moka št. O 3.30—3.50, št. 2 3.10—3.30, št. 5 2.90—3.30, št. 6 2.75—2.90, kaša 2.80—3, ješprenj 3.50, ješprenček 3.60—8, otrobi 1.35—1.60, koruzna moka 1.75—2, koruzni zdrob 2.10—2.15, pšenični zdrob 3.50—4, ajdova moka 3.90—4.40, ržena moka 3.20 din kilogram.

Najvažnejše špecerijsko blago: kava 54—76, pražena kava 68—100, kristalni beli sladkor 14, kocke 15.50, kavna primes 17, riž I. vrste 11, II. vrste 8, sol morská 2.75, kamena 4, poper cel 38, poper mlet 40, sladka paprika 30, testenine I. vrste 12—17, I. vrste

7, lug pralni 4, čaj 100—150 din za kg; namizno olje 18—24, jedilno olje 15—18, vinški kis 3, navadni kis 2.50, petrolej 7.50 din liter.

## RAZNO

V Blanci pri Sevnici je bil sejem 26 februarja. Cene so bile: volí 4.50—5, junci 4—4.50, telice 4—4.50, krave 2.50—3, plemenske svinje 6—7 din za kg žive teže.

Na sejmu v Velikih Laščah dne 21. februarja so bile cene živini naslednje: volí 4.75—5.50, krave 3—4, junci in telice 4.50—5, teleta 6—6.50 din za kg žive teže. Poročajo, da je bila kupčija slaba.

Na rednem ponedeljskem sejmu v Kranju dne 28. februarja so plačevali živino takole: volí I. vrste 6, volí II. vrste 5.50, volí III. vrste 5, telice I. vrste 5.50, telice II. vrste 4.75, telice III. vrste 4.25, krave I. vrste 5.50, krave II. vrste 4, krave III. vrste 3, teleta I. vrste 7—8, teleta II. vrste 6, prašiči špeharji 10.50, prašiči pršutarji 8 din za kg žive teže. Mladi pujski 7—8 tednov 100—135 dinarjev za glavo. Cene mesnim izdelkom: slanina 20—26, svinjska mast 19, goveje surove kože 11—14, telečje surove kože 14, svinjske surove kože 11 din za kg.

Na sejem je bilo prignanih 54 volov (prodanih 39), 21 krav (11), 15 telet (15), 2 junici (2) in 53 prašičev (36).

V Teharjih pri Celju je bila na semanji dan 22. februarja goveja živina po: volí pitani 4.50—5.50, telice 4—5, pitane krave 3—4.50, klobasarice 2.50—3.50, volí slabši 4—5, plemenske krave 3—4 din za kg žive teže. Obisk sejma je bil slab.

Na prašičjem sejmu v Mariboru dne 25. februarja so ostale cene od zadnjič neizpremenjene. Na sejem so pripeljali 83 glav, prodali pa 55.

V Ptujtu je imela živina konec februarja sledeče cene: volí I. vrste 5.30, II. vrste 5, III. vrste 4.50; telice I. vrste 5, II. vrste 4.50, III. vrste 4; krave I. vrste 4.25, II. vrste 3.50, III. vrste 2.75; teleta I. vrste 6, II. vrste 5.50, prašič špeharji 7.50—8, pršutarji 6.50—7.25 dinarjev za kg žive teže.

Na letnem sejmu na Velikem Cirkniku dne 5. marca so bile sledeče cene živini: volí I. vrste 5.50—6, volí II. vrste 4—4.50, telice I. vrste 5—5.50, krave klobasarice 2.50—3 dinarje. Prigon živali precejšen, kupcev bolj malo.

## PRAVNI NASVETI

**Odpis davka zaradi škode po povodnji.** K. V. T. Vprašate, ali se tudi zaradi škode, ki jo napravi voda na polju, lahko doseže znižanje davka. V letu 1937 vam je voda poplavlila polja kar šestkrat ter vam je uničila vso letino. Zaradi škode, prizadete z ognjem, požarom, vodo, točo, poljskimi mišmi, letini kmetijskih kultur, se sme odpisati osnovni davek na dohodek od zemljišča, če je letina poškodovana za več nego eno četrtino. Odpis davka se ravna po velikosti škode prizadete letini zemljišča. Če je poškodovana vsa letina, se odpise ves osnovni letni davek dotičnega zemljišča. Da se ne izgubi pravica do odpisa davka, se mora prijaviti vsaka škoda, ki je bila prizadeta po elementarni nezgodi in ki daje pravico do odpisa davka, brez takse, najdalj v 8 dneh od dne, ko se je škoda opazila. Prijavo mora vložiti davčni zavezanec ali njegov pooblaščenec; če je prizadela škoda cele pokrajine, lahko vlože prijavo oškodovani davčni zavezanci skupno, vložijo jo pa lahko tudi občinsko oblastvo samo. Prijave se morajo vlagati pri pristojni katastrski upravi; lahko pa se izroči tudi pristojni davčni upravi. V prijavi škode je treba točno označiti poškodovane parcele ter navesti kraj, kjer parcele leže. Navesti se mora tudi čas in vrsta elementarne nezgode.

**Davčni zavezanec, ki ima 9 otrok.** J. M. Vprašate, od kdaj niso davčni zavezanci več oproščeni davkov, čeprav imajo devet otrok, ako so otroci nad 14 let stari. — Besedilo zakona o oprostitvi davka davčnih zavezancev z devet otroki je bilo spremenjeno 18. februarja 1934. Od tedaj dalje imajo pravico do oprostitve samo osebe, katerih davek po vseh davčnih oblikah ne presega 500 din in ki njih najmlajši otrok ni starejši od 14 let. Ta zakon je objavljen v »Službenem listu« št. 17 iz leta 1934.

**Delavčeva terjatev pri kmetu.** N. M. Vaš mož, ki je bil delavec, je posodil denar kmetu. Terjatev je mož prepustil vam. Kmet se izgovarja na zaščito in trdi, da se mora dolg znižati na polovico. Vi ste revna vdova, brez denarja in brez imovine in tudi brez posla. Vprašate, ali vam je kmet res dolžan vrniti samo polovico. — Če ste v slabšem gnetnem položaju, kakor vaš dolžnik, tedaj dolžnik ni zaščiten, čeprav je kmet in vam mora ves dolg takoj plačati. Če tega noče storiti, ga lahko tožite.

**Gnojišče ob meji.** Z. A. Ob sosedovi meji imate gnojišče, ki je 2 metra oddaljeno od meje. Nameravate ga pokriti s streho. Občina pravi, da je to dovoljeno, sosed pa zahteva, da se umaknete za 4 metre in preti s tožbo. On ima zraven majhno okno na vašo stran. Kdo ima prav? — Občina vam dovoli zgraditev strehe, ker ni nobenega

javnopravnega zadržka. Niste povedali iz kakšnih razlogov zahteva sosed umaknitev z 4 metre. Morda se boji, da bi mu vaša streha vzela vso svetlobo v njegovi zgradbi. Če se ne sporazumete, in pride do tožbe, bo pač odločilo sodišče, ki bo pri presoji upoštevalo zakoniti predpis, da sme lastnik uporabljati svojo lastninsko pravico tako, da s tem ne posega v kakšne pravice drugega. Lahko ste prepričani, da sodišče morebitne sosedove nagajivosti ne bo podpiralo.

**Vojno posojilo.** M. Z. — Obveznice avstrijskega vojnega posojila so danes brez praktične vrednosti.

**Domovinstvo.** M. M. N. — Vprašate, v katero občino spada oseba, ki je rojena v Vaši občini, vendar pristojna po očetu v tujo občino. Navedena oseba že 45 let ni bivala v Vaši občini. Pred 40 leti pa ji je župan izdal poselsko knjižico in ji v tej napisal, da je oseba pristojna v Vašo občino. Sedaj je ta oseba občinska sirota. — Če navedena oseba nad 10 let več ne biva v Vaši občini, ampak v drugi, je pridobila domovinstvo dotične občine, čeprav je bila kdaj pristojna v Vašo občino. Članstvo občine se namreč pridobi, če kdo stanuje stalno najmanj 10 let v isti občini in je užival ves ta čas častne pravice in ni v sodni preiskavi ali pod obtožbo za dejanja, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic. Dejstvo, da je oseba v tem roku uživala javno ubožno oskrbo, ne prihaja v poštev.

**Zlostavljanje učenke.** R. — Vaša hčerka se uči rokodelstva. Mojster z njo grdo ravna in jo pretepa ter jo uporablja tudi za razna hišna dela. Delati mora pri njem do 10 ure zvečer. Vprašate, ali je vse to dopustno in kam bi se obrnili za odpomoč. — Učenca službodajalec ne sme uporabljati za posle, ki niso v zvezi z njegovo stroko, n. pr. v gospodinjstvu, na polju in podobnem delu. Tudi je prepovedano učenca telesno zlostavljati. Mojster je dolžan paziti tudi na pomočnike, da ne zlostavljajo učenca. Učenec pa mora biti seveda službodajalcu pokoren in zvest ter marljiv pri delu in učenju. Še vedno velja zakon o zaščiti delavcev, ki predpisuje, da mladostne osebe pod 16 leti ne smejo biti nikoli zaposlene dalje nego 8 ur na dan. Ženske osebe brez razlike starosti in mladostni delavci pod 18 leti se ne smejo zaposlovati ponoči. Kako je z delovnim časom pri Vas, vprašajte pri okrajnem načelnstvu. Okrajno načelstvo lahko kaznuje obrtnika, ki zanemarija svoje dolžnosti glede nadzorovanja učenčeve vzgoje, zdravja in šolanja. Zato se v primeru potrebe obrnite tja.

**Zamudni dolžnik.** N. A. — Če ste zamudili rok za plačilo dospelih obrokov dolga, še vedno lahko plačate. Ako ste dolžni v denarnem zavodu in je denarni zavod odstopil terjatev Privilegirani agrarni banki, bo davčna uprava s silo izterjala neplačane obroke.